

Rostislav SMÍŠEK

Komunikační síť knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku na přelomu 17. a 18. století

Abstract: *This study attempts to reconstruct the communication network established by Prince Ferdinand of Schwarzenberg in the last third of the 17th century and the early 18th century. The author analysed the aristocrat's preserved personal correspondence and diary entries from 1687–1688 and 1696–1697 in order to outline the hierarchy of a particular nobleman's informants, the content of mutual communication and the intents underlying the exchange of information. The peculiar features of contacts established by Ferdinand of Schwarzberg include the fact that they stretched across all social layers of the early Modern Age society: from the subjects up to members of several ruling dynasties throughout Europe.*

Key words: *Ferdinand of Schwarzenberg – 17th century – Czech nobility – communication nets – correspondence – social interaction*

S těžejní místo v životě raně novověkých šlechticů patřilo komunikaci.¹ Přístup k informacím symbolizoval v očích urozených jedinců předmoderní doby nezbytný odrazový můstek pro úspěšné zahájení a následné vykonávání veřejné kariéry. Vznešená osoba nesměla v žádném případě vůči svému okolí vystupovat pasivně, ale musela se aktivně zapojovat do vzájemné výměny zpráv. Hlavní motivaci k vedení komunikace představovala touha po získávání novinek a vytvoření si ucelenějšího obrazu o aktuálním dění v různých částech habsburské monarchie i evropského kontinentu.² Přenos informací od jedince nebo skupiny k jiným tvořil nezbytný základ sociálních interakcí.

1 K významu komunikace v očích raně novověkých šlechticů blíže Niklas LUHMANN, *Gesellschaftsstruktur und Semantik. Studien zur Wissenssoziologie der modernen Gesellschaft*, Frankfurt am Main 1980, s. 72–161; Barbara STOLLBERG-RILINGER, *Symbolische Kommunikation in der Vormoderne. Begriffe – Thesen – Forschungsperspektiven*, Zeitschrift für historische Forschung (dále jen ZHF) 31, 2004, s. 489–527. Přítomná studie vychází v rámci projektu Grantové agentury České republiky č. 404/09/P151.

2 Horst PÖTTKER, *Brauchen wir noch (Kommunikations-)Geschichte? Plädoyer für ein altes Fach mit neuem Zuschnitt*, in: Klaus Arnold – Markus Behmer – Bernd Semrad (Hg.), *Kommunikationsgeschichte, Positionen und Werkzeuge. Ein diskursives Hand- und Lehrbuch*, Berlin 2008, s. 19–44; Wolfgang BEHRINGER, *Das Netzwerk der Netzwerke. Raumportionierung und Medienrevolution in der Frühen Neuzeit*, in: Johannes Arndt – Esther-Beate Körber (Hg.), *Das Mediensystem im Alten Reich der Frühen Neuzeit (1600–1750)*, Göttingen 2010, s. 39–58.

Význam komunikace proto nespočíval pouze ve výměně informací, ale také v různých formách vazeb mezi korespondenty. Jestliže chtěl šlechtic se ctí obhájit své společenské postavení, musel neustále vstupovat do mnohovrstevných vztahů a komunikovat s urozenými jedinci i s ostatními složkami raně novověké společnosti.³ Během těchto setkání bylo třeba přesně dodržovat zažitě vzorce chování, v nichž se odrážel sociální statut urozenice. Právě vzájemná interakce, zejména se sobě rovnými, probíhala na několika neformálních úrovních. Šlo o rovinu pokrevního i nepokrevního příbuzenství nebo o zájmově utvořené skupiny, které vnitřně spojovala pouta vzájemné prospěšnosti. Těmto formám kontaktu odpovídají v současném vědeckém diskursu kategorie dobrého přátelství a patronátu.⁴ Zakládaly se na vzájemné důvěře, jež měla pro fungování celého systému zásadní význam, a určitých etických pilířích. Instituce patronátu a dobrého přátelství představovaly nezbytnou součást životního stylu nejurozenější vrstvy raně novověké společnosti. Tyto nestabilní vztahy podléhaly společenským a politickým proměnám. Proto bylo nutné je neustále rozvíjet a upevňovat.⁵

Zajímavé svědectví o šíři komunikační sítě šlechticů na sklonku 17. a počátku 18. století nabízí korespondence Ferdinanda ze Schwarzenberku.⁶ Dochovaná pramenná základ-

- 3 Heiko DROSTE, *Patronage in der Frühen Neuzeit – Institutionen und Kulturform*, ZHF 30, 2003, s. 555–590, zde s. 577–578; Felicitas BECKER, *Netzwerke vs. Gesamtgesellschaft: ein Gegensatz? Anregungen für Verflechtungsgeschichte*, *Geschichte und Gesellschaft* 30, 2004, s. 314–324, zde s. 315–316; Birgit EMICH – Nicole REINHARDT – Hillard von THIESEN – Christian WIELAND, *Stand und Perspektiven der Patronageforschung. Zugleich eine Antwort auf Heiko Droste*, ZHF 32, 2005, s. 233–265.
- 4 Wolfgang REINHARD, *Freunde und Kreaturen. „Verflechtung“ als Konzept zur Erforschung historischer Führungsgruppen. Römische Oligarchie um 1600*, München 1979; Stefan BRAKENSIEK – Heide WUNDER (Hg.), *Ergebene Diener ihrer Herren? Herrschaftsvermittlung im alten Europa*, Köln – Weimar – Wien 2005; Heike DÜSELDER – Olga WECKENBROCK – Siegrid WESTPHAL (Hg.), *Adel und Umwelt. Horizonte adeliger Existenz in der Frühen Neuzeit*, Köln – Weimar – Wien 2008.
- 5 B. EMICH – N. REINHARDT – H. von THIESEN – Ch. WIELAND, *Stand und Perspektiven*, s. 242–243.
- 6 Ferdinand ze Schwarzenberku se narodil 23. 5. 1652. V roce 1668 obdržel od Leopolda I. komornické klíče. Roku 1675 se stal členem zemské vlády v Dolních Rakousích a o dvě léta později říšským dvorním radou. Po jmenování Karla Ferdinanda z Valdštejna nejvyšším hofmistrem Marie Eleonory Gonzagové, vdovy po Ferdinandovi III., nastoupil na jeho místo a roku 1678 získal úřad nejvyššího štolmistra nevlastní matky Leopolda I. Od 8. 2. 1685 působil v úřadu nejvyššího dvorního maršálka. Vrchol jeho kariéry však znamenalo jmenování nejvyšším hofmistrem císařovny Eleonory Magdaleny Falcko-Neuburské roku 1692, jímž setrval až do své smrti 22. 10. 1703. Adam WOLF, *Fürst Ferdinand von Schwarzenberg. 1652–1703*, in: Týž (Hg.), *Geschichtliche Bilder aus Oesterreich II. Aus dem Zeitalter des Absolutismus und der Aufklärung (1648–1792)*, Wien 1880, s. 146–197; Karl zu SCHWARZENBERG, *Geschichte des reichsständischen Hauses Schwarzenberg I*, Neustadt an der Aisch 1963, s. 143–164; Rostislav SMÍŠEK, „Dvorská“ kariéra očima knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku, *Jihočeský sborník historický* 73, 2004, s. 94–120; Týž, *Císařský dvůr a dvorská kariéra Ditrichštejnů a Schwarzenberků za vlády Leopolda I.*, České Budějovice 2009; Týž, *Ferdinand Schwarzenberg. une carrière de courtisan*, in: Olivier Chaline (ed.), *Les Schwarzenberg : une famille dans l’histoire de l’Europe XVIe – XXIe siècles*, Paris 2011 (v tisku).

na čítá 10 obsáhlých fasciklů dopisů od přibližně 500 odesílatelů.⁷ Proto poskytuje dostatečnou heuristickou oporu pro vytyčení alespoň základních kategorií při stanovení vzájemných vztahů k jednotlivcům různého sociálního postavení, s kterými kníže ze Schwarzenberku udržoval písemný styk. Zmiňovaný soubor epistolografie je o to cennější, že vedle došlých listů osob, s nimiž si urozenec dopisoval, obsahuje též velké množství vlastních konceptů, jimiž odpovídal na získané informace. Právě prostřednictvím studia osobní korespondence lze poznat, jakým způsobem se utvářel a hierarchizoval okruh komunikantů konkrétního urozeného jedince, co tvořilo náplň vzájemných dopisů, popřípadě s jakým záměrem si předávali informace. Díky hojně zachovaným konceptům vlastních dopisů Ferdinanda ze Schwarzenberku lze také v některých případech zjistit, jak reagoval na přijaté zprávy a jaké stanovisko zaujal k získaným datům.⁸

Význam kvalitní komunikační sítě a sociálních kontaktů pro budoucí veřejnou kariéru Ferdinanda ze Schwarzenberku si plně uvědomoval již jeho otec Jan Adolf. Sám mu také zprostředkoval první komunikační partnery. V instrukci adresované vychovateli svého syna Janu Adamu Weberovi 6. září 1672 výslovně doporučil, aby potomek během pobytu v Salzburgu často navštěvoval dvůr tamního arcibiskupa Maxmiliána Gandolfa z Kuenburku a navázal známost s členy jeho domácnosti.⁹ Také v průběhu vzdělávací cesty po Apeninském poloostrově, Francii a Římsko-německé říši ve druhé polovině šedesátých let 17. století vypracoval pro Ferdinanda ze Schwarzenberku jmenný seznam osob, které měl při svém několikaletém putování navštívit.¹⁰ Sám pak tyto urozené jedince a vlivné duchovní oslovil s žádostí, zda by je potomek mohl osobně navštívit, „*gehorsamen respect und aufwartung bezeigen*“.¹¹ Současně prosil, aby „*gedachten meinen sohn in dero gnaden und protection auf: und anzunehmen*“.¹²

7 Státní oblastní archiv (dále jen SOA) Třeboň, pracoviště Český Krumlov, Rodinný archiv (dále jen RA) Schwarzenberků, fasc. 402–411. Srov. Anton MÖRATH, *Archivalien des fürstlich schwarzenbergischen Zentralarchivs in Krumau für die neuere Geschichte Österreichs*, in: *Archivalien zur neueren Geschichte Österreichs I*, Wien 1913, s. 12–27, zde s. 22–24.

8 K tomu Uwe NEDDERMEYER, *Von der Handschrift zu gedruckten Buch. Schriftlichkeit und Leseinteresse im Mittelalter und in der frühen Neuzeit. Quantitative und qualitative Aspekte*, Wiesbaden 1998; Petr ZIMA, *K antropologii komunikace mluvené a psané*, Lidé města 7, 2002, s. 89–94.

9 O tom *Instruction und Erinnerung, nach welcher der Ehrwürdiger Pater Joannes Adamus Weber sich bey dem von Ihme unterfangener belehrung meines Sohns zurichten und zuverhalten*, bod 10. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 398.

10 Srov. například dopisy hofmistra Ferdinanda ze Schwarzenberku Lucase Ferrariori Janu Adolfovi ze Schwarzenberku z 20. 9. a 5. 10. 1669. Tamtéž.

11 Koncept listu Jana Adolfa ze Schwarzenberku kardinálu Bedřichu Hessensko-Darmstadtskému, který dlouhodobě pobýval v Římě, z 20. 9. 1668. Tamtéž.

12 Tamtéž.

Již v průběhu kavalírské cesty po západní Evropě Ferdinand ze Schwarzenberku plně pochopil význam společenských kontaktů.¹³ Ty dále rozvíjel během kariéry v zemské správě Dolních Rakous i u císařského dvora ve Vídni. Od šedesátých let 17. století až do své smrti 22. října 1703 postupně navázal písemný styk s více než 500 šlechtici, duchovními a dalšími neurozenými osobami z různých koutů Evropy. Charakteristickým rysem těchto kontaktů je skutečnost, že se táhly napříč téměř všemi sociálními strukturami raně novověké společnosti – od poddaných až po příslušníky vládnoucích dynastií.¹⁴ Z obsáhlé skupiny několika set komunikantů Ferdinanda ze Schwarzenberku se však vydělovala úzce ohraničená skupina jedinců, kterých si šlechtic nadměru vážil a věnoval jim zvýšenou pozornost. O této skutečnosti svědčí vedle dochované korespondence především pečlivě sestavené seznamy omezeného okruhu osob, jimž s dostatečným předstihem zasílal blahopřání k vánočním svátkům a Novému roku.¹⁵ Jejich počet se v časovém rozmezí let 1685 až 1703, z nichž se tyto soupisy dochovaly, pohyboval od 15 urozenců v roce 1685 do 48 jedinců roku 1699.¹⁶

Na první pohled by se mohlo zdát, že po obsahové stránce zahrnovaly tyto písemnosti pouhé zdvořilostní fráze, kterými pisatel vyjadřoval zájem o zdraví druhé osoby, přál boží ochranu, zdraví a životní štěstí.¹⁷ Že však nešlo v očích Ferdinanda ze Schwarzenberku o okrajovou záležitost, dokládají dochované soupisy i tisíce vánočních a novoročních přání, jež na sklonku 17. století sám rozeslal a zejména obdržel od jedinců různého společenského postavení. Raně novověký člověk nevnímal blahopřání k Vánocům a Novému roku tak formálně, jak lze z jejich hojného výskytu v pozůstatostech šlechticů z českých a rakouských zemí v současné době předpokládat.¹⁸ Posláním těchto distinktivně stylizovaných písemností bylo pozdravit, připomenout se adresátovi a vyjádřit určitou

13 O tom množství francouzsky psaných dopisů Ferdinanda ze Schwarzenberku otci Janu Adolfovi z šedesátých let 17. století. Tamtéž.

14 Mark HENGERER, *Kaiserhof und Adel in der Mitte des 17. Jahrhunderts. Eine Kommunikationsgeschichte der Macht in der Vormoderne*, Konstanz 2004, s. 369–423; R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 324–445.

15 Mark HENGERER, *Amtsträger als Klienten und Patrone? Anmerkungen zu einem Forschungskonzept*, in: S. Brakensiek – H. Wunder (Hg.), *Ergebene Diener*, s. 45–78, zde s. 65.

16 V SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 405 se dochovalo celkem 16 soupisů těchto osob z let 1685, 1686, 1687, 1689, 1690, 1691, 1692, 1693, 1695, 1696, 1697, 1699, 1700, 1701, 1702, 1703. K významu studia nejrůznějších seznamů a soupisů metodologicky Peter BURKE, *Žebráci, šarlatáni, papežové. Historická antropologie raně novověké Itálie. Eseje o vnímání a komunikaci*, Praha 2007, s. 47–64 a především Umberto ECO, *Bludiště seznamů*, Praha 2009.

17 K tomu velmi podnětně Vanessa DE CRUZ, *Missivas mensangeras. La carta de la Edad Moderna en la historiografía española*, *Revista de Historiografía* 3, 2005, s. 48–54; TÁŽ, *Korespondence Anny z Ditrichštejna, agentky a informatorky své rodiny na madridském dvoře*, in: Václav Bůžek (ed.), *Šlechta raného novověku pohledem českých, francouzských a španělských historiků*, České Budějovice 2009, s. 127–156, zde s. 128–129.

18 Gotthardt FRÜHSORGE (Hg.), *Julius Bernard von Rohr, Einleitung zur Ceremoniel-Wissenschaft der Privat Personen*, Leipzig 1989, s. 322–332; B. EMICH – N. REINHARDT – H. von THIESSEN – Ch. WIELAND, *Stand und Perspektiven* s. 242–243.

náklonnost vůči němu. Pozdravení a ujištění o přátelské náklonnosti rovněž vyžadovalo bezprostřední zdvořilou odpověď, která vycházela z obecně uznávaných vzorců dobrého chování, s ubezpečením o vzájemnosti takového pouta. Jestliže se odesílatel po jisté době nedočkal uspokojivé odezvy, dával najevo své rozladění a dožadoval se nápravy. V krajním případě mohl dokonce přerušit písemný styk.¹⁹ Pokud se na druhou stranu vzájemná výměna vánočních a novoročních přání odehrávala v mezích očekávaného způsobu jednání a probíhala v delším časovém horizontu, většinou vedla k prohlubování a upevnování oboustranného přátelského vztahu.²⁰

Míru intenzity vztahu Ferdinanda ze Schwarzenberku k jednotlivým osobám, které mu zasílaly přání k vánočním svátkům a Novému roku, zřetelně odrážejí rovněž vlastoruční marginální komentáře šlechtice na těchto písemnostech. Záleželo především na společenském postavení a mocenském významu komunikanta v očích knížete ze Schwarzenberku. V případě vybraných kurfiřtů, vévodů, markrabat, landkrabat a knížat Římsko-německé říše, arcibiskupů, biskupů, velmistra Řádu německých rytířů, abatyší, opatů, vysokých hodnostářů císařského dvora a představitelů stavovských orgánů jednotlivých zemí podunajské monarchie či Římsko-německé říše opatřil došlá psaní poznámkou „*ist vorgewunschen worden*“ nebo „*ist schon gewünscht*“.²¹ Na kvalitativně nižší úrovni stály urozené osoby, jež Ferdinandovi ze Schwarzenberku sice poslaly přání. On se však na základě doručeného listu rozhodl, zda na ně písemně zareaguje. V naprosté většině případů za blahopřání poděkoval, o čemž svědčí přípis „*respondetur*“, případně „*eigenhändig beantwortet worden*“ na okrajích jednotlivých dopisů. U schwarzenberských vrchnostenských úředníků, méně významných a vlivných jedinců často odsunul odpověď až na pozdější dobu s poznámkou „*mit gelegenheit respondetur*“ či „*occasionaliter respondetur*“.²² O různém mocenském a společenském významu konkrétních korespondentů v myšlení knížete ze Schwarzenberku svědčí také skutečnost, že ne vždy odpověděl na přijaté blahopřání. V mnoha případech – většinou u neurozených osob – tyto písemnosti opatřil souslovím

19 Nenaplnění obecně uznávaných vzorců chování stálo s největší pravděpodobností za přerušením písemného styku Ferdinanda ze Schwarzenberku s bavorským kurfiřtem Maxmiliánem II. Emmanuelem na přelomu let 1686 a 1687. O tom více soupisy novoročních přání z výše uvedených let i naprotá absence jakékoliv vzájemné korespondence po roce 1687. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 405.

20 Václav BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“ v *myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku*, Český časopis historický 100, 2002, s. 229–264, zde s. 240–241; TÝŽ, „*Gute Freundschaft*“ – *Informelle Kommunikation in der frühneuzeitlicher Gesellschaft der böhmischen Länder*, in: S. Brakensiek – H. Wunder (Hg.), *Ergebnisse Diener*, s. 79–96, zde s. 91–92.

21 Blíže ke konkrétním korespondentům z této početné skupiny osob srov. níže.

22 O tom svědčí například řada novoročních přání Martina Bedřicha Pruskauera z Freienfelsu, knížecího komisaře Ferdinanda ze Schwarzenberku a od roku 1693 nejvyššího zemského písaře v Markrabství moravském, z let 1683–1695. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 409.

„wirdt nit beandtwerthet“, „non respondetur“ nebo „non responsum est“ a dále se jimi nezabýval.²³ Z toho vysvítá, že ne vždy se Ferdinandovi ze Schwarzenberku podařilo naplnit uznávané vzorce dobrého chování a vybočil ze zaběhnutého rituálu smluvního jednání.

Dochované soupisy adresátů přání k vánočním svátkům a Novému roku však neměly pro Ferdinanda ze Schwarzenberku pouze praktický význam. Stranou pozornosti nelze nechat ani jejich referenční funkci.²⁴ Jednotlivé výčty osob totiž vykazují určitou ustálenou hierarchii, jež se v časovém horizontu téměř 20 let – 1685 až 1703 – příliš nezměnila. Takto strukturované záznamy totiž odrážejí vztah knížete ze Schwarzenberku k zapsaným jedincům, kteří se nacházeli na různém společenském žebříčku. Na základě toho je možné odvodit sociální význam a mocenské postavení těchto osob v očích Ferdinanda ze Schwarzenberku.²⁵ Studium výše zmiňovaných písemností však nabízí pouze úzce ohraničený pohled jednoho typu historického pramene na danou problematiku. Neméně barvitý obraz poskytuje dochovaná osobní korespondence syna Jana Adolfa ze Schwarzenberku se svými komunikanty a v některých případech i jeho deník z let 1686–1688 a 1696–1697.²⁶ Právě kombinace všech tří druhů písemných pramenů nabízí mnohem ucelenější podobu komunikační sítě konkrétního šlechtice v poslední třetině 17. a na počátku 18. století.

Na úvod každého soupisu vánočních a novoročních přání Ferdinand ze Schwarzenberku vždy uváděl v hierarchickém pořadí členy kolegia kurfiřtů Římsko-německé říše – markraběte braniborského, arcibiskupy mohučského s trevírským, falckraběte rýnského.²⁷ Zvláštní místo mezi nimi zaujímal braniborský vládce Bedřich Vilém a jeho nástupce Bedřich III.²⁸ Kromě toho, že kníže ze Schwarzenberku oba urozence zapsal k příslušným

23 Srov. například novoroční přání Štěpána Ludvíka Rosendorna, zaměstnance úřadu desk zemských v Praze, Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 19. 12. 1687, blíže nedatovaná psaní Adama Teodora Verhaera, vrchnostenského úředníka na panství Gimborn, z počátku ledna 1685 a 1687, nebo list blíže neurčeného Jana Jakuba Weinzierla z 11. 12. 1689. Tamtéž, fasc. 410 a 411.

24 U. ECO, *Bludiště seznamů*, s. 49, 113.

25 H. DROSTE, *Die Erziehung eines Klienten*, s. 24–25.

26 Rostislav SMÍŠEK, *Deník Ferdinanda ze Schwarzenberku jako pramen historického bádání. Příspěvek k poznání mobility císařského dvora na sklonku 17. století*, in: Jiří Kubeš (ed.), *Šlechtic na cestách v 16.–18. století*, Pardubice 2007, s. 129–161; Rostislav SMÍŠEK – Jean BÉRENGER (edd.), *Der Wiener Hof von Innen. Das Tagebuch Ferdinands zu Schwarzenberg aus den Jahren 1686–1688 und 1696–1697*, České Budějovice 2012 (v tisku).

27 Pouze v soupisech z let 1686 a 1687 se na prvním místě místo markraběte braniborského objevuje jméno bavorského kurfiřta Maxmiliána II. Emmanuela. Protože se v pozůstalosti Ferdinanda ze Schwarzenberku nedochovala žádná korespondence s tímto urozeným jedincem, nelze určit, proč s ním mladý kníže neudržel v následujících letech žádný písemný styk. Již v seznamu osob, kterým syn Jana Adolfa ze Schwarzenberku zaslal roku 1687 novoroční přání, se však u jména bavorského kurfiřta objevuje marginální poznámka „ist nicht vorgewunschen worden“. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 405.

28 Bruno GLOGER, *Friedrich Wilhelm – Kurfürst von Brandenburg*, Berlin 1985; Werner SCHMIDT, *Friedrich I. Kurfürst von Brandenburg König in Preußen*, München 2004.

rokům symbolicky na prvním místě, poutal Schwarzenberky k Hohenzollernům úzký nadgenerační vztah. Pevné základy mu položil již Ferdinandův děd Adam ze Schwarzenberku, který patřil v první půli 17. století k blízkým rádcům Jiřího Viléma Braniborského.²⁹ Ačkoliv jeho syn Jan Adolf ze Schwarzenberku nepokračoval ve šlépějích svého otce a vstoupil do služeb arciknížete Leopolda Viléma, i nadále udržoval úzký písemný styk s berlínským dvorem.³⁰ Jak si Ferdinand ze Schwarzenberku zaznamenal do svého deníku v lednu 1697, hájil zájmy braniborského kurfiřta u císařského dvora ve Vídni od poloviny 17. století do své smrti na počátku osmdesátých let především Jan Adolf ze Schwarzenberku. Na oplátku držel vládce Braniborské marky ochrannou ruku nad schwarzenberskými statky v této zemi – Gimbornem a Neustadtem.³¹

Na promyšlený postup svých předků navázal rovněž Ferdinand ze Schwarzenberku. Desetiletími prověřený a oboustranně výhodný vztah vnímal jako závazek rodu do budoucna: „...also ich auch dergleichen pro me ac successoribus meis, uti ein aviticum bonum et hereditatem, von dem herrn curfürsten den mediante ipso erwinden wolte, undt meine bitte dahin gestelt haben wolte“.³² Podle mínění braniborského rezidenta ve Vídni Mikuláše Bartoloměje Michaela z Danckelmannu bylo třeba zachovávat a neustále prohlubovat „ein weitere guete verstendnus undt armonie zwischen den cuhrfürstlichen hauß undt der Schwarzenbergischen familie“.³³ Že se takový krok skutečně zdařil, svědčí dochovaná korespondence Bedřicha III. Braniborského, koncepty listů Ferdinanda ze Schwarzenberku i pravidelná blahopřání kurfiřta k vánočním svátkům a Novému roku.³⁴ Nejvyšší hofmistr panovnice se rovněž čas od času snažil vymoci vyslanci markraběte braniborského v metropoli habsburského soustátí audienci u Leopolda I., nebo svojí přímlovou u císařského páru zajistit kladné vyřízení rozličných záležitostí ve prospěch Braniborska.³⁵

29 Ulrich KOBER, *Der Favorit als „Factotum“ Graf Adam von Schwarzenberg als Oberkämmerer und Direktor des Geheimen Rates unter Kurfürst Georg Wilhelm von Brandenburg*, in: Michael Kaiser – Andreas Pečar (Hg.), *Der zweite Mann im Staat. Oberste Amtsträger und Favoriten im Umkreis der Reichsfürsten in der Frühen Neuzeit*, Berlin 2003, s. 231–252; TÝŽ, *Eine Karriere im Krieg. Graf Adam von Schwarzenberg und die kurbrandenburgische Politik von 1619 bis 1641*, Berlin 2004.

30 SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 322; A. MÖRATH, *Archivalien*, s. 15.

31 O tom zápisky v deníku Ferdinanda ze Schwarzenberku ze 14. 1. a 25. 3. 1697. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, Sběrka rukopisů č. 21 (158), sign. 19 červená, s. 755–759, 959–962. Srov. Franz Josef BURGHARDT, *Die Anfänge der schwarzenbergischen Herrschaft Gimborn-Neustadt 1610–1624*, Beiträge zur Oberbergischen Geschichte 9, 2007, s. 33–44.

32 SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, Sběrka rukopisů č. 21 (158), sign. 19 červená, s. 756.

33 Tamtéž. Srov. zápisky v deníku Ferdinanda ze Schwarzenberku z 25. 3., 12. a 13. 4. 1697. Tamtéž, s. 960–961, 1003–1006.

34 Tamtéž, RA Schwarzenberků, fasc. 405.

35 O tom například zápis v deníku Ferdinanda ze Schwarzenberku z 25. 3. 1697. Tamtéž, Sběrka rukopisů č. 21 (158), sign. 19 červená, s. 959–960. Srov. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 521–522, pozn. 1950.

Také s dalšími členy kolegia kurfiřtů Římsko-německé říše – mohučskými arcibiskupy Anselmem Františkem z Ingelheimu a jeho nástupcem Lotharem Františkem ze Schönbornu, trevírským arcibiskupem Janem Hugem z Orsbecku a rýnskými falckrabaty Filipem Vilémem a Janem Vilémem vedl Ferdinand ze Schwarzenberku hojnou korespondenci.³⁶ Protože se propracoval do nejvyšších úřadů císařského dvora, představoval v jejich očích vlivného dvorského hodnostáře, který dokázal úspěšně hájit zájmy těchto osob v tomto výlučném sociálním prostředí a ovlivňovat některá rozhodnutí panovníka.³⁷ Pokud cestoval některý z jejich služebníků do metropole habsburského soustátí, vždy žádali Ferdinanda ze Schwarzenberku o pomoc a „*besondere protection*“.³⁸ Synovi Jana Adolfa ze Schwarzenberku naopak slibovali podporu při správě schwarzenberských statků v Římsko-německé říši, v rozličných sporech a záštitu knížete na říšském sněmu.³⁹ Záležitosti soukromého charakteru Ferdinand ze Schwarzenberku probíral pouze s rýnskými falckrabaty.⁴⁰

Korespondence Ferdinanda ze Schwarzenberku vedená s příslušníky kolegia kurfiřtů Římsko-německé říše v sobě nesla symbolické poselství, jež bylo určeno okolí knížete i dalším generacím. Možnost přímo komunikovat se členy nejvýznamnějších a nejmoc-

36 SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 409 a 411. S Lotharem Františkem ze Schönbornu navíc Ferdinand ze Schwarzenberku udržoval písemný kontakt ještě před jeho zvolením kurfiřtem v Mohuči v roce 1695. Poté, co se stal roku 1694 koadjuktorem mohučského arcibiskupství, „*cum spe futurae successionis*“, v dopise z 25. 9. 1694 poděkoval knížeti ze Schwarzenberku za přímluvu, díky níž získal přízeň císařovny. Jak se prý dozvěděl z dopisu svého bratra Jana Ervína ze Schönbornu, který v té době pobýval ve Vídni, nejvyšší hofmistr Eleonory Magdaleny Falcko-Neuburské šířil o duchovním v okolí panovnického páru veskrze příznivý obraz. Protože mu syn Jana Adolfa ze Schwarzenberku údajně již dříve několikrát účinně pomohl, Lothar František ze Schönbornu vyjádřil velký dík a jako protislužbu přislíbil podporu při řešení říšských záležitostí Schwarzenberků. Tamtéž, fasc. 410. Srov. také koncepty listů Ferdinanda ze Schwarzenberku Lotharu Františkovi ze Schönbornu z 22. a 26. 9. 1694. Tamtéž.

37 Srov. dopis Jana Viléma Falcko-Neuburského Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 6. 6. 1691, v němž mu vylíčil průběh vlastní svatby s Annou Marií Louisou de' Medici. Současně chtěl znát názor císařského páru na uzavřený sňatek. Kníže ze Schwarzenberku mladému falckraběti v listě z 8. 6. 1691 po blahopřání a sdělil, že Leopold I. i Eleonora Magdalena Falcko-Neuburská vyjádřili velké potěšení nad zmiňovaným manželským spojením. Tamtéž, fasc. 409.

38 K tomu například list Lothara Františka ze Schönbornu Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 24. 5. 1700, Jana Viléma Falcko-Neuburského knížeti ze Schwarzenberku z 26. 1. 1695 a koncept listu knížete ze Schwarzenberku mohučskému kurfiřtovi z 18. 7. 1703. Tamtéž, fasc. 409 a 411.

39 Psaní Filipa Viléma Falcko-Neuburského Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 18. 6. 1687 a Lothara Františka ze Schönbornu knížeti ze Schwarzenberku z 24. 5. 1700. Tamtéž.

40 V dopise z 6. 4. 1690 se Filip Vilém Falcko-Neuburský otevřeně rozepsal o výhodách možného sňatku dcery Doroty Žofie s Eduardem II. Farnese, který se uskutečnil 17. 9. 1690 v Parmě. Tamtéž. Srov. Barbara SCHILDT-SPECKER, *La Serenissima Sposa. Die Hochzeit der Dorothea von Pfalz-Neuburg und ihre Reise nach Parma im Jahr 1690*, in: Jörg Engelbrecht – Stephan Laux (Hg.), *Landes- und Reichsgeschichte. Festschrift für Hansgeorg Molitor zum 65. Geburtstag*, Bielefeld 2004, s. 221–259. V podobném duchu se nese také list Filipa Viléma Falcko-Neuburského z 18. 6. 1687 a koncept psaní Ferdinanda ze Schwarzenberku z 3. 7. 1687. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 409.

nějších vládnoucích rodů této geografické oblasti a bez vědomí třetí osoby jim sdělovat vlastní stanoviska jej vyzdvihovala nad ostatní urozence a sloužila jako viditelný ukazatel společenského postavení velmože.⁴¹ Výmluvné svědectví o této skutečnosti podává proměna označení braniborského kurfiřta v seznamech adresátů vánočních a novoročních přání Ferdinanda ze Schwarzenberku po roce 1701. Jakmile se Bedřich III. Braniborský stal 17. ledna 1701 pruským králem, již jej kníže ze Schwarzenberku dále neuváděl jako „*Churfürsten von Brandenburg*“. Z hlediska sociální hierarchie začal používat společensky mnohem prestižnější oslovení „*Ihro Mayestätt der könig in Preussen*“.⁴² Raně novověká společnost dobře věděla, s jakými osobami Ferdinand ze Schwarzenberku udržoval písemný styk. Pokud s nimi hodlal (ne)urozený jedinec navázat písemný či osobní kontakt, jako prostředník se nabízel právě kníže ze Schwarzenberku.

Nezastupitelné místo v komunikační síti Ferdinanda ze Schwarzenberku rovněž připadlo vysokým hodnostářům katolické církve – kardinálům, arcibiskupům, biskupům, abatyším a opatům klášterů a velmistru Řádu německých rytířů. Přání k vánočním svátkům a Novému roku zaslal ve sledovaném období kníže celkem 21 nositelům výše zmiňovaných úřadů. Na vrcholku pomyslné pyramidy této skupiny jedinců, hned po kurfiřtech Římsko-německé říše, stáli arcibiskupové v Salzburgu Maxmilián Gandolf z Kuenburku a od roku 1687 jeho nástupce Jan Arnošt z Thunu a Hohensteinu.⁴³ Ačkoliv se v pozůstalosti knížete ze Schwarzenberku dochoval jen nepatrný zlomek vzájemné korespondence, v níž Jan Arnošt z Thunu a Hohensteinu žádal šlechtice o podporu při vyřizování různých záležitostí jeho služebníků ve Vídni, zajímavé svědectví o oboustranném vztahu nabízejí listy Frobenia Ferdinanda z Fürstenberku.⁴⁴ Když se pro svého bratra Filipa Karla z Fürstenberku snažil v polovině devadesátých let 17. století získat kanonikát v Salzburgu, oslovil právě Ferdinanda ze Schwarzenberku kvůli jeho „blízké známosti“ s

41 Petr MAŤA, *Aristokratisches Prestige und der böhmische Adel (1500–1700)*, Frühneuzeit-Info 10, 1999, s. 43–52.

42 Soupisy adresátů novoročních přání Ferdinanda ze Schwarzenberku z let 1702 a 1703. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 405.

43 *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon* XXVI, Herzberg 2006, sl. 812–823; Roswitha JUFFINGER – Christoph BRANDHUBER, *Johann Ernst Graf von Thun (1643–1709)*, in: Roswitha Juffinger (Hg.), *Fürsterzbischof Guidobald Graf von Thun. Ein Bauherr für die Zukunft*, Salzburg 2008, s. 50–52.

44 V dopise z 8. 7. 1690 požádal Ferdinanda ze Schwarzenberku, zda by nepomohl jeho dvornímu radovi, „*meinem kuchen: und fischmeister, lieben und getreuen*“ Jeremiáši Mayrhoferovi z Koburgu a Angeru, který mířil do Vídne k jednání s dvorskou komorou kvůli převzetí dědictví po zemřelém otci. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 410. O dva roky dříve Jan Arnošt z Thunu a Hohensteinu vydal doporučení pro Zikmunda Karla di Castel-Barco, jenž měl jménem arcibiskupa v metropoli habsburského soustátí oficiálně převzít z rukou Leopolda I. císařské léno. Tamtéž.

tamním arcibiskupem.⁴⁵ Kníže ze Schwarzenberku svého komunikanta nezklamal a prostřednictvím několika dopisů požádal Jana Arnošta z Thunu a Hohensteinu o přátelskou pomoc.⁴⁶

Po arcibiskupovi v Salzburgu následovali v hierarchickém pořadí pražští arcibiskupové Jan Bedřich z Valdštejna s Janem Josefem Breunerem a olomoucký biskup Karel II. z Lichtenštejnu-Castelkorna. Zatímco s prvními dvěma jmenovanými si Ferdinand ze Schwarzenberku pravidelně vyměňoval pouze vánoční a novoroční přání,⁴⁷ v případě třetího duchovního šlo s největší pravděpodobností o nějaký bližší osobní vztah, neboť s jeho nástupcem Karlem III. Josefem Lotrinským již kníže ze Schwarzenberku žádný písemný kontakt neudržel. Přestože se v pozůstalosti syna Jana Adolfa ze Schwarzenberku vzájemná korespondence – kromě přání k Vánocům a Novému roku – nedochovala, o čilém písemném styku svědčí dopis arcibiskupova bratrance Františka Karla z Lichtenštejnu-Castelkorna z 26. září 1695. V něm nejvyššímu hofmistrovi císařovny oznámil úmrtí svého příbuzného. Současně podotkl, že „*das jederzeit eine gute correspondenz zwischen euer fürstlichen gnaden und diesen verstorbenen meinen herren vetter gepflegen worden*“.⁴⁸

Rovněž s dalšími adresáty vánočních a novoročních přání Ferdinanda ze Schwarzenberku – biskupy v Lavantu, Lublani, Münsteru, Paderbornu, Pasově, Raabu a Wormsu – se v pozůstalosti šlechtice nedochovala žádná korespondence.⁴⁹ Z toho důvodu nelze říci nic bližšího o jeho vztahu k výše uvedeným duchovním. Naopak k biskupům z Augšpurku, Bamberku, Eichstättu, Kostnice a Würzburgu vázalo knížete ze Schwarzenberku úzké teritoriální pouto a s tím spojené společné politické zájmy. Stejně jako Schwarzenberkové totiž patřili do franckého nebo švábského říšského kraje.⁵⁰ Jak naznačili ve svých listech Markvard Rudolf z Rodtu, biskup v Kostnici v letech 1689–1704, a Jan Filip z Greiffenclau, biskup ve Würzburgu v letech 1699–1719, mělo slovo Ferdinanda ze Schwarzenberku

45 Listy Frobenia Ferdinanda z Fürstenberku Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 6. 3. 1694 a Ferdinanda ze Schwarzenberku arcibiskupovi v Salzburgu z 1. 4. 1694. Tamtéž, fasc. 406. K tomu blíže Johann RIEDL, *Salzburg's Domherren. Von 1510–1806*, Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde 7, 1867, s. 122–278, zde s. 127; Esteban MAUERER, *Südwestdeutscher Reichsadel im 17. und 18. Jahrhundert. Geld, Reputation, Karriere: Das Haus Fürstenberg*, Göttingen 2001, s. 108–113.

46 O tom koncepty listů Ferdinanda ze Schwarzenberku Janu Arnoštovi z Thunu a Hohensteinu z 20. 3. a 1. 4. 1694. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 406.

47 Tamtéž, fasc. 409.

48 Tamtéž, fasc. 408. Srov. také koncept kondolence Ferdinanda ze Schwarzenberku Františku Karlovi z Lichtenštejnu-Castelkorna z 15. 10. 1695. Tamtéž.

49 Srov. tamtéž, fasc. 408, 409 a 411.

50 Winfried DOTZAUER, *Die deutschen Reichskreise (1383–1806). Geschichte und Aktenedition*, Stuttgart 1998, s. 81–149; Johannes BURKHARDT – Wolfgang WÜST, *Einleitung: Forschungen, Fakten und Fragen zu süddeutschen Reichskreisen. Eine landes- und reichshistorische Perspektive*, in: Wolfgang Wüst (Hg.), *Reichskreis und Territorium: Die Herrschaft über Herrschaft? Supraterritoriale Tendenzen in Politik, Kultur, Wirtschaft und Gesellschaft*, Stuttgart 2000, s. 1–23.

u císařského dvora ve Vídni velkou váhu. Svou přímluvou údajně dokázal ovlivnit četná politická rozhodnutí Leopolda I. ve prospěch obou svrchu zmiňovaných říšských krajů.⁵¹ I z těchto důvodů tvořily hlavní náplň korespondence biskupů zasílané Ferdinandovi ze Schwarzenberku žádosti o pomoc při získání audience u panovníka⁵² a četná doporučení pro osoby, které v jejich službách mířily do metropole habsburského soustátí.⁵³ Stranou pozornosti však nezůstávaly ani církevní záležitosti, zejména obsazování církevních prebend ve Frankách a Švábsku, neboť císař vystupoval v myšlení duchovních jako „*sumus ac supremus advocatus, protector ac defensor der reichstifften*“.⁵⁴ Naopak kníže ze Schwarzenberku zasílal svým komunikantům zprávy o každodenním životě v sídelním městě císaře a leckdy neváhal komentovat politické dění v různých koutech Evropy.⁵⁵

Z podobných důvodů jako u biskupů z Augšpurku, Bamberku, Eichstättu, Kostnice a Würzburgu udržoval Ferdinand ze Schwarzenberku pravidelný písemný styk s opatem benediktinského kláštera v Kemptenu Rupertem z Bodmanu,⁵⁶ abatyšemi švábského kláštera v Buchau am Federsee⁵⁷ a velmistrem Řádu německých rytířů Františkem Ludvíkem

51 Listy Markvarda Rudolfa z Rodtu Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 31. 7. 1694 a Jana Filipa z Greiffenclau z 13. 3. 1701. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 406 a 411.

52 O tom například dopis Jana Filipa z Greiffenclau Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 26. 5. 1701, v němž se snažil získat audienci u Leopolda I. pro svého nejvyššího komorníka Kryštofa Arnošta z Fuchsenu. Tamtéž, fasc. 411.

53 Srov. list Jana Gottfrieda z Guttenu, biskupa ve Würzburgu v letech 1684–1698, Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 6. 6. 1690. Prostřednictvím něho žádal o poskytnutí pomoci svému dvornímu radovi Janu Konrádovi z Tastungu a Janu Jiřímu Caesarovi, kteří se s jakýmsi memoriálem vydali do Vídně. Tamtéž. O tom, že Ferdinand ze Schwarzenberku splnil přání duchovního, setkal se s nimi a zajistil jim přístup k císařskému dvoru, svědčí koncept dopisu šlechtice adresovaného biskupovi ve Würzburgu z 22. 12. 1690. Tamtéž.

54 Psaní Markvarda Rudolfa z Rodtu Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 19. 7. 1694. Tamtéž, fasc. 406. Srov. například velké množství dopisů obou urozených jedinců z let 1694–1697, které se týkají obsazení místa kanovníka kapitulního kostela v Kostnici. O uprázdněný úřad se ucházeli Johann Kašpar Siber, profesor teologie v Innsbrucku, a hrabě Petr Filip z Berlepschu. Papež Innocenc XII. nakonec po několikaletém zdoluhavém jednání upřednostnil v polovině roku 1697 druhého jmenovaného. Tamtéž a zápisy v deníku Ferdinanda ze Schwarzenberku ze 14. 6. a 25. 8. 1697. Tamtéž, Sbirka rukopisů č. 21 (158), sign. 19 červená, s. 1140–1142, 1304. K tomu také Konstantin MAIER, *Das Domkapitel von Konstanz und seine Wahlkapitulationen. Ein Beitrag zur Geschichte von Hochstift und Diözese in der Neuzeit*, Stuttgart 1990, s. 205–206; E. MAUERER, *Südwestdeutscher Reichsadel*, s. 118–119.

55 O tom dopis Markvarda Rudolfa z Rodtu Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 29. 4. 1697, v němž mu poděkoval za podrobnou zprávu o dění u císařského dvora a připojil vlastní postřehy k jednáním ohledně nástupnické otázky po smrti španělského krále Karla II. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 406.

56 Rupert z Bodmanu stál v čele kláštera v Kemptenu v letech 1678–1728. *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon* XXIII, Herzberg 2004, sl. 105–107.

57 V letech 1666–1692 byla abatýši kláštera Marie Terezie ze Sulzu, v letech 1692–1693 následovala Marie Františka z Waldburgu a Zeilu. Na ní navázala Marie Terezie z Montfortu, která zemřela roku 1742. Bernhard THEIL, *Das Bistum Konstanz IV. Das (freiweltliche) Damenstift Buchau am Federsee*, Berlin – New York 1994, s. 237–240.

Falcko-Neuburským.⁵⁸ Ke konventu v Buchau am Federsee navíc Schwarzenberky pou-
taly již od 16. století osobní a příbuzenské vazby. Již v letech 1556–1594 zde působila
v úřadu abatyše Marie Jakoba ze Schwarzenberku.⁵⁹ V 17. a 18. století navázaly na její čin-
nost příslušnice spřízněných šlechtických rodů – hrabat z Montfortu a ze Sulzu.⁶⁰ Také
v tomto případě se svrchu uvedení duchovní snažili využít vlivu Ferdinanda ze Schwar-
zenberku na císařský pár a prosazovat prostřednictvím vysokého dvorského hodnostáře
vlastní i zemské zájmy ve Vídni.⁶¹

Zvláštní místo mezi korespondenty Ferdinanda ze Schwarzenberku z řad duchovních
zaujímal papežský nuncius ve Vídni Francesco Buonvisi a biskup v Gurku Jan z Goëssu,
neboť šlo o členy kolegia kardinálů.⁶² V případě obou vlivných církevních hodnostářů
navázal Ferdinand ze Schwarzenberku na komunikační kanály vytvořené svým otcem Ja-
nem Adolfem.⁶³ Jak naznačují poznámky v deníku Ferdinanda ze Schwarzenberku i vzá-
jemné dopisy, patřil Francesco Buonvisi k pravidelným návštěvníkům schwarzenberské-
ho paláce ve Vídni.⁶⁴ Poté, co se na sklonku roku 1689 vrátil ze své diplomatické mise do
Říma, v listech adresovaných knížeti ze Schwarzenberku vzpomínal na přátelská setkání.
Současně vyjadřoval naději, že se v budoucnu opět společně shledají a on bude moci opět

58 Ferdinand ze Schwarzenberku navíc udržoval písemný kontakt s Františkem Ludvíkem Falcko-Neuburským ještě v období před jeho zvolení velmistrem Řádu německých rytířů v květnu 1694. O tom například jeho dopis knížeti ze Schwarzenberku z 9. 12. 1692, v němž mu poděkoval za opakované prosazování jeho záležitostí u císařského dvora ve Vídni. Za to se cítil Ferdinandovi ze Schwarzenberku „zu sonderbahrer obligation verbinden“ a doufal, že mu prokázanou laskavost bude moci v blízké budoucnosti oplátit. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 405. Srov. *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon* XVI, Herzberg 1999, sl. 1231–1237.

59 B. THEIL, *Das Bistum Konstanz* IV, s. 232–233.

60 Tamtéž.

61 O tom list Ruperta z Bodmanu Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 3. 6. 1698, v němž výslovně zmínil, že mu kníže ze Schwarzenberku již několikrát pomohl v různých záležitostech. Proto prosil, zda by nepředal císařovně přiložený memoriál jeho sestry Marie Jakoby z Bodmanu, abatyše kláštera cisterciáků v bádensko-württemberském Waldu, a nepřipojil svoji přímluvu. SOA Třeboň, pacoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 408. Srov. Maren KUHN-REHFUS, *Das Bistum Konstanz* III. *Das Zisterzienserinnenkloster Wald*, Berlin – New York 1992. V podobném duchu se nese rovněž dopis Františka Ludvíka Falcko-Neuburského Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 18. 8. 1694. SOA Třeboň, pacoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 405.

62 Francesco Buonvisi byl papežským nunciem ve Vídni v letech 1675–1689. Anna M. TRIVELLINI, *Il cardinale Francesco Buonvisi. Nunzio a Vienna (1675–1689)*, Firenze 1958; Donato SQUICCIARINI, *Nunzi apostolici a Vienna*, Città del Vaticano 1998, s. 141–146. Jan z Goëssu se stal biskupem v Gurku roku 1675. Kardinálem jej jmenoval papež Inocenc XI. 2. 9. 1686. Jakob OBERSTEINER, *Die Bischöfe von Gurk. 1072–1822*, Klagenfurt 1969, s. 404–419.

63 O tom koncept listu Ferdinanda ze Schwarzenberku Janovi z Goëssu z 23. 12. 1689 a dopis Francesca Buonvisiho Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 2. 11. 1689. SOA Třeboň, pacoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 405 a 407.

64 Zápis v deníku Ferdinanda ze Schwarzenberku ze 7. 2. 1697 a koncept psaní knížete ze Schwarzenberku Francescu Buonvisimu z 15. 12. 1689. Tamtéž, fasc. 405 a tamtéž, Sbirka rukopisů č. 21 (158), sign. 19 červená, s. 856–857.

navštívit metropoli habsburského soustátí. Proto prosil syna Jana Adolfa ze Schwarzenberku, aby ho pravidelně informoval o tamním dění.⁶⁵ Ferdinand ze Schwarzenberku naopak našel ve Francescu Buonvisim vlivného přímluvce u papežského dvora.⁶⁶

Jako ochránce schwarzenberských zájmů v Římě vystupoval rovněž kardinál Jan z Goëssu. Čas od času intervenoval u papeže ohledně získání některé z církevních prebend ve prospěch známých knížete ze Schwarzenberku.⁶⁷ Pokud někdo z nich putoval v rámci kavalerické cesty na Apeninský poloostrov, neváhal šlechtic vlivného duchovního oslovit s žádostí o ochranu a pomoc.⁶⁸ Syn Jana Adolfa ze Schwarzenberku si dobře uvědomoval mocenské postavení a „*potente handt*“ Jana z Goëssu v metropoli papežského státu. Ve svých listech proto vyjadřoval velký dík za „*cooperation*“ a „*meinem hauß zutragende hohe affection*“.⁶⁹

Soupis adresátů vánočních a novoročních přání z řad duchovních může vypovídat o samotné osobnosti Ferdinanda ze Schwarzenberku i o jeho sociálním postavení. Z hlediska prezentace vlastní osoby na veřejnosti bylo nezbytně nutné udržovat pravidelný písemný styk s významnými jedinci sklonku 17. a počátku 18. století, vlivné církevní hodnostáře nevyjímaje. Také to patřilo k distinktivním znakům společenského postavení jednoho z nejvyšších úředníků císařského dvora a říšského knížete. V očích společnosti habsburského soustátí si proto systematicky budoval příznivý obraz šlechtice, který se vyznačoval těsnými vazbami k vysoce postaveným jedincům v hierarchii katolické církve, patřil k horlivým a věrným stoupencům papežské politiky u vídeňského dvora a v Římsko-německé říši.⁷⁰

65 Například list Francesca Buonvisiho Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 2. 11. 1689. Tamtéž. Srov. koncept psaní knížete ze Schwarzenberku kardinálu Buonvisimu z 2. 12. 1689. Tamtéž.

66 Koncept listu Ferdinanda ze Schwarzenberku Francescu Buonvisimu z 15. 12. 1689. Tamtéž.

67 Dne 21. 11. 1694 žádal Ferdinand ze Schwarzenberku Jana z Goëssu, zda by se přimluvil u papeže ve prospěch syna Martina Bedřicha Pruskauera z Freienfelsu. Ten se ucházel o uprázdněné místo kanovníka kapituly v Olomouci a Vratislavi. Tamtéž, fasc. 407. Mnohem čilejší korespondence se mezi oběma jedinci rozproudila roku 1695, kdy kníže ze Schwarzenberku prosil kardinála Goësse o pomoc při získání místa tajného komorníka papeže pro Filipa Karla z Fürstenberku. O tom list Filipa Karla z Fürstenberku Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 26. 6. 1695, koncept psaní knížete ze Schwarzenberku Janu z Goëssu z 16. 7. 1695 a blíže nedatovaný dopis Leopolda I. kardinálu Goëssovi ze září 1695. Tamtéž, fasc. 406.

68 V dopise z 23. 12. 1689 se Ferdinand ze Schwarzenberku obrátil na Jana z Goëssu s prosbou, zda by se neujal synů ansbašského tajného rady Jakuba Jana Forstnera, kteří hodlali navštívit metropoli papežského státu. Tamtéž, fasc. 407. O pět let později – 21. 11. 1694 – žádal o stejnou službu ve prospěch potomka nejvyššího zemského písaře v Markrabství moravském a svého bývalého služebníka Martina Bedřicha Pruskauera z Freienfelsu. Tamtéž.

69 List Ferdinanda ze Schwarzenberku Janu z Goëssu z 16. 7. 1695. Tamtéž.

70 Relace papežského nuncia ve Vídni Andrey Santa Croce papežskému stolci z 27. 12. 1698. Archivio Segreto Vaticano, Segretario di Stato – Germania, sign. 235, fol. 1003. Srov. dopis Ferdinanda ze Schwarzenberku papeži Inocenci XI. z 16. 12. 1683. Archivio Segreto Vaticano, Segretario Stato dei Principi, sign. 110, fol. 137. Srov. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 429–433.

Třetí, v očích Ferdinanda ze Schwarzenberku kvalitativně nižší okruh adresátů přání k Vánocům a Novému roku tvořili vybraní vévodové, markrabata a knížata Římsko-německé říše.⁷¹ Ačkoliv tuto skupinu osob tvořilo téměř 30 urozených jedinců, syn Jana Adolfa ze Schwarzenberku udržoval pravidelný písemný styk pouze s Bedřichem VII. Magnusem a Karlem Gustavem z Badenu-Durlachu. Oba bratři zpravovali Ferdinanda ze Schwarzenberku o průběhu války o nástupnictví v Rýnské Falci v letech 1688–1697.⁷² Kníže ze Schwarzenberku jim naopak zprostředkoval novinky o bojích císařské armády v Uhrách⁷³ a každodenním životě u císařského dvora.⁷⁴ Jen výjimečně pronikly na stránky dopisů informace o připravovaných sňatcích jejich potomků.⁷⁵ S ostatními vévody a markrabaty kníže ze Schwarzenberku udržoval pouze příležitostný písemný kontakt, který se zpravidla omezoval jen na oznámení o chystané svatbě či úmrtí některého z rodinných příslušníků.⁷⁶ Stranou pozornosti nezůstávaly ani žádosti o intervenci Ferdinanda ze Schwarzenberku u císaře v různých záležitostech.⁷⁷ Mezi synem Jana Adolfa ze Schwarzenberku a výše uvedenými šlechtici se v poslední třetině 17. století vyvinulo pouto, jež urození jedinci z Římsko-německé říše označovali termínem „*freundschaft*“⁷⁸ nebo

71 V případě příslušníků vévodských rodů šlo o Jana Bedřicha Braniborsko-Ansbašského, jeho ženu Eleonoru Erdmundu Sasko-Eisenašskou a syna Viléma Bedřicha, Kristiána Augusta Falcko-Sulzbašského, Bedřicha Šlesvicko-Holštýnského, Bedřicha Karla a Eberharda Ludvíka Württemberského, Leopolda Eberharda Württembersko-Mömpelgardského, Sylvia II. Bedřicha Württembersko-Oelského. Do skupiny markrabat Římsko-německé říše lze zařadit Bedřicha VII. Magnuse a Karla Gustava z Badenu-Durlachu, Kristiána Arnošta Braniborsko-Bayreuthského. SOA Třeboň, pacoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 405.

72 Tamtéž, fasc. 403 a 405. Srov. Max PLASSMANN, *Indirekt kaiserlich? Die Kriegführung und -finanzierung von Reichskreisen und Assoziationen (1648–1740)*, in: Peter Rauscher (Hg.), *Kriegführung und Staatsfinanzen. Die Habsburgermonarchie und das Heilige Römische Reich vom Dreißigjährigen Krieg bis zum Ende des habsburgischen Kaisertums 1740*, Münster 2010, s. 515–541, zde s. 526–529.

73 Srov. například koncepty listů Ferdinanda ze Schwarzenberku Karlu Gustavovi z Badenu-Durlachu z 3. a 17. 3. 1689. SOA Třeboň, pacoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 403.

74 Dne 20. 2. 1689 se Ferdinand ze Schwarzenberku podrobně rozepsal o průběhu zasedání tajné konference, která se zabývala připravovanou audiencí poselstva tureckého sultána. Právě to mířilo do metropole habsburského soustátí. Tamtéž.

75 O tom listy Bedřicha VII. Magnuse z Badenu-Durlachu ze 7. 5. 1697 o chystané svatbě své dcery Johany Alžběty s Eberhardem IV. Ludvíkem Württemberským a 20. 6. 1701 o sňatku Kateřiny z Badenu-Durlachu s Janem Bedřicha z Leiningenu-Hartenburku. Tamtéž, fasc. 405.

76 Srov. dopisy Jana Bedřicha Braniborsko-Ansbašského Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 6. 11. 1692 a Leopolda Eberharda Württembersko-Mömpelgardského z 2. 6. 1699. Tamtéž, fasc. 405 a 411.

77 Například Sylvius II. Bedřich Württembersko-Oelský požádal Ferdinanda ze Schwarzenberku v psaní ze 4. 2. 1690 o pomoc při získání audience u císaře pro svého vyslance Gottfrieda ze Schmettau. Tamtéž, fasc. 411. O tom také list Kristiána Eberharda z Ostfrieslandu knížeti ze Schwarzenberku z 30. 12. 1687. Tamtéž, fasc. 409.

78 Dopis Karla Gustava z Badenu-Durlachu Ferdinandovi ze Schwarzenberku ze 4. 1. 1689 a psaní Bedřicha VII. Magnuse z Badenu-Durlachu z 23. 5. 1699. Tamtéž, fasc. 403 a 405. Srov. listy Bedřicha Šlesvicko-Holštýnského z 11. 12. 1686 a Jana Bedřicha Braniborsko-Ansbašského z 24. 7. 1684. Tamtéž, fasc. 405 a 407.

„*amitie*“.⁷⁹ Tato skutečnost se odrážela i ve vzájemném oslovení, kdy svého korespondenta ve Vídni nazývali „*hochgeborner fürst, freundlich geliebter herr oheimb*“.⁸⁰

V případě skupiny knížat Ferdinand ze Schwarzenberku rozlišoval mezi starobylými knížecími rody Římsko-německé říše⁸¹ a „novými knížaty“, která pocházela z českých, rakouských a uherských zemí a do knížecího stavu byla povýšena až v průběhu 17. století.⁸² Prvně jmenované uváděl v soupisech adresátů vánočních a novoročních přání vždy před „novými knížaty“. Pravidelný písemný styk však syn Jana Adolfa ze Schwarzenberku udržoval pouze s Lichtenštejnými a Lobkovici. Nezbytnou součástí oboustranné výměny informací s Antonínem Floriánem a Maxmiliánem II. z Lichtenštejnu tvořily záležitosti soukromého charakteru, jež se týkaly životních cyklů příslušníků obou šlechtických rodů.⁸³ Antonín Florián z Lichtenštejnu navíc s Ferdinandem ze Schwarzenberku probíral vlastní kariérní vyhlídky a úspěchy.⁸⁴ Nemalou část dochované vzájemné korespondence rovněž tvoří zprávy z Lichtenštejnovy diplomatické mise u papežského dvora v letech 1689 až 1694.⁸⁵ Hlavní místo mezi nimi zaujímaly osobní postřehy císařského vyslance z papežských konkláve roku 1689 a 1691.⁸⁶ Stranou pozornosti knížete z Lichtenštejnu

79 Listy Bedřicha Karla Württemberského Ferdinandovi ze Schwarzenberku ze 14. 5. 1695 a Viléma Bedřicha Braniborsko-Ansbašského z 19. 9. 1694. Tamtéž, fasc. 405 a 411.

80 Tamtéž.

81 Jan Jiří II. z Anhaltu-Dessau, Frobenius Ferdinand z Fürstenberku, Bedřicha Vilém z Hohenzollernu-Hechingenu, Meinrad II. Karel z Hohenzollernu-Sigmaringenu, Marie Klára z Hohenzollernu-Sigmaringenu, rozená z Bergu-s-Heerenbergu, Jindřich z Nassau-Dillenburku, František Bernhard a František Alexandr z Nassau-Hadamaru, Kristián Eberhard z Ostfrieslandu. Tamtéž, fasc. 405.

82 Jan Ferdinand z Auersperku, Pavel Esterházy, Antonín Florián a Maxmilián II. z Lichtenštejnu, Ferdinand August z Lobkovic. Tamtéž, fasc. 405. Srov. Walter HEINEMEYER (Hg.), *Vom Reichsfürstenstande*, Köln – Ulm 1987; Harry SCHLIP, *Die neuen Fürsten. Zur Erhebung in den Reichsfürstenstand und zur Aufnahme in den Reichsfürstenrat im 17. Jahrhundert*, in: Volker Press – Dietmar Willoweit (Hg.), *Liechtenstein – Fürstliches Haus und staatliche Ordnung. Geschichtliche Grundlagen und moderne Perspektiven*, Vaduz – München – Wien 1988², s. 249–292.

83 Dne 25. 9. 1688 oznámil Maxmilián II. z Lichtenštejnu Ferdinandovi ze Schwarzenberku úmrtí jeho matky Alžběty Sidonie z Lichtenštejnu, rozené ze Salmu-Reifferscheidu. SOA Třeboň, pacoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 408. O pět roků později – 10. 10. 1693 – Antonín Florián z Lichtenštejnu s hrdotí sdělil knížeti ze Schwarzenberku, že se mu narodil syn Antonín Ignác. Tamtéž.

84 Dne 28. 2. 1693 Ferdinand ze Schwarzenberku důvěrně napsal svému korespondentovi, že se císař rozhodl jmenovat Antonína Floriána z Lichtenštejnu nejvyšším hofmistrem svého syna, pozdějšího císaře Karla VI. Tamtéž. V dopise ze 17. 3. 1691 kníže z Lichtenštejnu upozornil Ferdinanda ze Schwarzenberku, že jej Leopold I. konečně ustanovil řádným vyslancem u papežského stolce. Současně zdůraznil nemalý podíl knížete ze Schwarzenberku na tomto politickém kroku. Tamtéž, fasc. 402.

85 Michael HÖRRMANN, *Fürst Anton Florian von Liechtenstein (1656–1721)*, in: V. Press – D. Willoweit (Hg.), *Liechtenstein*, s. 189–209; Elisabeth GARMS-CORNIDES, *Scene e attori della rappresentazione imperiale a Roma nell'ultimo Seicento*, in: Gianvittorio Signorotto – Maria Antonietta Visceglia (a cura di), *La corte di Roma tra Cinque e Seicento*. „Teatro“ della politica Europea, Roma 1998, s. 509–535.

86 Například v listě z 12. 6. 1691 Antonín Florián z Lichtenštejnu podotkl, že předchozí den byl „*in Conclave sehr grosse motus*“. Výsledkem horečnatých jednání byla volba kardinála Antonia Pignatelli-

nezůstaly ani komentáře k barokním performancím, které se téměř každodenně konaly v městě nad Tiberou.⁸⁷ Mezi oběma urozenci však proudila i důvěrnější sdělení, jež Antonín Florián z Lichtenštejnu nechtěl svěřit papíru. Jako prostředníka ústních vzkazů využíval sekretáře Françoise de Chassignet.⁸⁸

Také u Ferdinanda Augusta z Lobkovic se hlavní náplní dochovaných listů staly především zprávy o úmrtí rodinných příslušníků.⁸⁹ V květnu 1697 požádali kníže z Lobkovic s manželkou Ferdinanda ze Schwarzenberku, zda by se jejich syn Jan Antonín mohl vydat na vzdělávací cestu po západní Evropě společně s potomkem knížete ze Schwarzenberku Adamem Františkem. Ferdinand ze Schwarzenberku se však proti zamýšlenému záměru ohradil s tím, že by mezi urozenými mladíky mohlo dojít k rozmíškám a případnému vypuknutí vzájemné nevraživosti. V žádném případě si nepřál narušit přátelský vztah, který mezi Lobkovici a Schwarzenberky dlouhodobě panoval.⁹⁰ Četnější oboustranná korespondence se rozproutila až v průběhu jednání knížete ze Schwarzenberku o ruku dcery Ferdinanda Augusta z Lobkovic Eleonory Alžběty pro svého jediného syna Adama Františka na sklonku devadesátých let 17. století.⁹¹

Zvláštní skupinu osob, jimž Ferdinand ze Schwarzenberku rovněž s předstihem zasílal vánoční a novoroční přání, tvořili šlechtici, kteří dlouhodobě působili ve stavovských orgánech jednotlivých územních celků podunajské monarchie či franckého a švábského říšského kraje.⁹² Důležitou roli v zájmu urozence o navázání kontaktu s těmito osobami hrál především rozsáhlý pozemkový majetek Schwarzenberků, jenž se rozprostíral v ně-

ho papežem Innocencem XII., „*weillen er solcher ein herr von grosser pietet undt experienz, so nach seinen in Pohlen, Wienn undt verschiedenen andern höfften lobwürdigst abgehalten nunciaturen, auch hier alle hohe ämpter durchgangen undt allzeit gögen dem hochlöblichsten erzhausß von Österreich ein particulare veneration gezeugt.*“ SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 402. K tomu také reakce Ferdinanda ze Schwarzenberku z 22. 7. 1691. Tamtéž.

87 O tom dopis Antonína Floriána z Lichtenštejnu Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 29. 10. 1689. V něm se věnoval slavnostní kavalkádě, která se uskutečnila o šest dnů dříve. Tamtéž. Dne 21. 6. 1692 diplomat popsal slavnosti, které se v Římě uskutečnily u příležitosti dobytí Velkého Varadínu císařskými vojsky. Tamtéž. Srov. Rostislav SMÍŠEK, *Antonín Florián z Lichtenštejnu a Řím. Sebe prezentace císařského vyslance na sklonku 17. století*, in: *Knížecí rod Liechtensteinů v historii zemí Koruny české*, Praha 2012 (v tisku).

88 Psaní Antonína Floriána z Lichtenštejnu Ferdinandovi ze Schwarzenberku ze 17. 3. 1692. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 402.

89 O tom list Ferdinanda Augusta z Lobkovic Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 10. 1. 1698, v němž mu oznámil smrt svého bratra Františka Viléma. Tamtéž, fasc. 408. O tři roky později – 23. 8. 1701 – se kníže z Lobkovic rozepsal o posledních dnech manželky Marie Anny, rozené markraběnky Bádensko-Bádenské. Tamtéž.

90 Zápis v deníku Ferdinanda ze Schwarzenberku z 10. 5. 1697. Tamtéž, Sbirka rukopisů č. 21 (158), sign. 19 červená, s. 1058–1060.

91 Tamtéž, RA Schwarzenberků, fasc. 418 a 441.

92 Peter Claus HARTMANN, *Zur Bedeutung der Reichskreise für Kaiser und Reich im 18. Jahrhundert*, in: Winfried Dotzauer – Wolfgang Kleiber – Michael Matheus – Karl-Heinz Spiess (Hg.), *Landesgeschichte und Reichsgeschichte. Festschrift für Alois Gerlich zum 70. Geburtstag*, Stuttgart 1995,

kolika zemích mnohonárodnostního státu pod vládou Habsburků i na území Římsko-německé říše. Z toho důvodu se Ferdinand ze Schwarzenberku musel živě zajímat o tamní veřejné dění a hledat vlivné jedince, kteří by účinně hájili a prosazovali jeho zájmy v těchto geografických oblastech.⁹³

Zářným příkladem takového postupu jsou nejvyšší zemští úředníci Království českého, jež se v seznamech vánočních a novoročních přání šlechtice objevují od počátku devadesátých let 17. věku.⁹⁴ Ne náhodou upřel kníže ze Schwarzenberku svou pozornost právě k těmto osobám a snažil se využít jejich politického vlivu. V devadesátých letech 17. století totiž vrcholil vleklý soudní spor mezi Ferdinandem ze Schwarzenberku a Františkou Polyxenou z Paaru, rozenou ze Švamberku, o panství Třeboň. To Jan Adolf ze Schwarzenberku obdržel roku 1660 darem od arciknížete Leopolda Viléma, který ho získal jako konfiskát po účastníkovi českého stavovského povstání Petrovi ze Švamberku. Na svrchu zmínovaný majetek si však činil již ve dvacátých a třicátých letech 17. věku nárok Petrův bratr Adam, jenž se stavovské rebelie nezúčastnil, neboť v té době absolvoval vzdělávací cestu po západní Evropě. Ačkoliv zemřel bez dědiců, jedna z jeho neterí – Františka Polyxena – si začala činit nárok na třeboňské panství. Schwarzenberkové sice nakonec mnohaletou při vyhráli, avšak museli vyplatit svým oponentům závratné odstupné ve výši 250 000 zl.⁹⁵

Jak vypovídají dochované deníkové záznamy Ferdinanda ze Schwarzenberku z ledna a února 1697, stárnoucí kníže se snažil s pomocí nejvyššího hofmistra císaře Ferdinanda Bonaventury z Harrachu a nejvyššího kancléře Království českého Františka Oldřicha Kinského účinně ovlivňovat nejvyšší zemské úředníky, kteří se měli podílet na konečném rozhodnutí mnohaletého sporu.⁹⁶ Někteří z nich, jako například nejvyšší purkrabí Adolf

s. 305–319, zde s. 305–306; M. HENGERER, *Kaiserhof und Adel*, s. 381; R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 401–417.

93 Srov. Karl zu SCHWARZENBERG, *Schwarzenbergisches Ortsnamenbuch*, Schwarzenbergischer Almanach 33, 1962, s. 149–280.

94 Mezi nimi lze zaznamenat Adolfa Vratislava ze Šternberku, v letech 1685–1703 nejvyššího purkrabího, Václava Norberta Oktaviána Kinského, v letech 1690–1696 nejvyššího zemského sudího a 1696–1704 nejvyššího komorníka, Jana Jiřího Jáchyma Slavatu z Chlumu a Košumberku, v letech 1685–1688 nejvyššího zemského sudího a 1688–1689 nejvyššího zemského hofmistra, Karla Maxmiliána Lažanského z Bukové, v letech 1688–1695 dvorského sudího. František PALACKÝ, *Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků*, in: Jaroslav Charvát (ed.), *Dílo Františka Palackého I*, Praha 1941, s. 323–417, zde s. 391–395.

95 K. zu SCHWARZENBERG, *Geschichte*, s. 121–122, 145. Srov. také množství zápisků v deníku Ferdinanda ze Schwarzenberku z let 1696–1697 a stručné shrnutí průběhu procesu *Pro memoria, waß in der paarischer sach den 9ten undt 10ten januar anno 1697 passiret*, které je součástí deníkového záznamu knížete z 12. 1. 1697. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, Sběrka rukopisů č. 21 (158), sign. 19 červená, s. 740–747.

96 O tom například zápisy v deníku Ferdinanda ze Schwarzenberku ze 7., 11. – 13. a 23. 1., 2., 5. a 9. 2., 6. a 29. 3. 1697. Tamtéž, s. 725–726, 740–747, 751–755, 779–780, 835–838, 849–850, 864, 907–908, 969–970.

Vratislav ze Šternberku, osobně či písemně informovali Schwarzenberka o průběhu procesu a ujišťovali jej o své neochvějné podpoře.⁹⁷ Podobným způsobem postupoval také nejvyšší dvorský sudí Karel Maxmilián Lažanský z Bukové. V dopise z 28. května 1695 Anně Alžbětě Lažanské z Bukové, rozené ze Spankova, dokonce Ferdinand ze Schwarzenberku otevřeně prohlásil, že její nedávno zesnulý manžel patřil k mocenským oporám knížete v Království českém.⁹⁸

Zatímco zápisky v osobním deníku Ferdinanda ze Schwarzenberku naznačují, že se vzájemný vztah knížete s nejvyššími úředníky Království české odehrával spíše v úřední rovině, dochovaná korespondence s Karlem Maxmiliánem Lažanským z Bukové a Adolfem Vratislavem ze Šternberku naznačuje mnohem užší vazbu. Častou náplň dopisů těchto urozců tvoří poznámky o vlastním neutěšeném zdravotním stavu.⁹⁹ Ve vzájemných listech samozřejmě nemohly chybět rodinné záležitosti – oznámení o sňatku či úmrtí rodinných příslušníků.¹⁰⁰ Výrazem bližšího pouta může být i pozvání Ferdinanda ze Schwarzenberku na svatbu Marie Karolíny ze Šternberku s Janem Antonínem II. z Eggenberku na sklonku roku 1692. Nejvyšší hofmistr císařovny však musel vzhledem k úřednímu zaneprázdnění u vídeňského dvora a vleklým zdravotním potížím odřeknout svou účast.¹⁰¹ Na počátku osmdesátých let 17. století dokonce Adolf Vratislav ze Šternberku s pomocí knížete ze Schwarzenberku hledal vhodného ženicha pro dceru Marii Josefu.¹⁰² Ferdinand ze Schwarzenberku navíc sloužil jako jeden z důležitých kanálů prezentace a pronikání synů nejvyšších úředníků Království českého k císařskému dvoru ve Vídni.¹⁰³ Jak nazna-

97 Srov. zápis v deníku Ferdinanda ze Schwarzenberku z 2. 2. 1697. Tamtéž, s. 837–838.

98 Tamtéž, RA Schwarzenberků, fasc. 408.

99 Například v dopise z 19. 12. 1685 si Adolf Vratislav ze Šternberku hořce postěžoval na velkou slabost, která ho před několika dny přepadla. Podle osobního svědectví nebyl schopen téměř žádného pohybu a prý nedokázal ani podepsat písaři nadiktované psaní. Tamtéž, fasc. 410. V podobných intencích se nese také dopis Adolfa Vratislava ze Šternberku z 18. 12. 1686. Tamtéž.

100 Dne 2. 3. 1703 Adolf Vratislav ze Šternberku oznámil Ferdinandovi ze Schwarzenberku úmrtí své ženy Anny Lucie, rozené Slavatové z Chlumu a Košumberku. Tamtéž. O čtyři roky dříve – 24. 1. 1699 – kondoloval kníže ze Schwarzenberku nejvyššímu purkrabímu Království českého ke smrti jeho dcery Marie Eleonory. Tamtéž. K tomu také srov. následující poznámka. V dopise ze 17. 5. 1695 oznámila knížeti ze Schwarzenberku Anna Alžběta Lažanská z Bukové, rozená ze Spankova, úmrtí svého manžela Karla Maxmiliána Lažanského z Bukové. Současně prohlásila, že Ferdinand ze Schwarzenberku „*alle zeit meines seeligen herrn ein besonderer patron gewesen*“. Proto prosila za sebe i své děti nejvyššího hofmistra císařovny o ochranu. Tamtéž, fasc. 408.

101 Koncept listu Ferdinanda ze Schwarzenberku Adolfu Vratislavovi ze Šternberku z 20. 4. 1692. Tamtéž. Srov. také dopis Jana Seifrieda z Eggenberku knížeti ze Schwarzenberku z 20. 3. 1692. Tamtéž, fasc. 410.

102 Volba nakonec padla na Jiřího Adama z Martinic „*in ansehung seines vornehmen hauses, selbsteigener qualitäten undt das er einer jeden dame würdig ist.*“ Psaní Adolfa Vratislava ze Šternberku Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 8. 3. 1687. Tamtéž. K tomu také reakce knížete ze Schwarzenberku z 13. 3. 1687. Tamtéž.

103 O tom například dopisy Karla Maxmiliána Lažanského z Bukové z roku 1693, kdy se snažil pro svého syna Václava Josefa získat úřad komorníka císaře. Tamtéž, fasc. 408. V podobném duchu se nese

čil Karel Maxmilián Lažanský z Bukové, „*ohne sonderbahren hohen patrocinio euer fürstlichen gnaden nit wohl erfolgen kan*“.¹⁰⁴ Vysoký dvorský hodnostář zde proto vystupoval v roli mocného patrona, jenž zprostředkovával těmto jedincům přímé spojení s panovníckým dvorem.

Nemalou zpravodajskou úlohu v komunikační síti Ferdinanda ze Schwarzenberku hráli rovněž jeho příbuzní. Na prvním místě je třeba zmínit tchána Jana Ludvíka ze Sulzu, s nímž vedl bohatou korespondenci již od jednání o ruku jeho dcery v polovině sedmdesátých let 17. století do smrti landkraběte 21. srpna 1687.¹⁰⁵ Charakteristickým rysem listů dvou příbuzných byl rozbor záležitostí soukromého charakteru, poskytování informací o vlastním neutěšeném zdravotním stavu¹⁰⁶ a nemocech Marie Anny ze Sulzu a dětí.¹⁰⁷ Ferdinand ze Schwarzenberku s Janem Ludvíkem ze Sulzu rovněž otevřeně probíral zamýšlené kariérní kroky i vlastní politickou činnost u císařského dvora.¹⁰⁸ Stranou pozor-

rovněž list Bohuslava Arnošta Blanchovského z Domšic z 10. 12. 1696. V něm požádal knížete ze Schwarzenberku, aby svou přímluvou pomohl jeho dceři k místu dvorní dámy císařovny Eleonory Magdaleny Falcko-Neuburské. Tamtéž, fasc. 405.

104 List Karla Maxmiliána Lažanského z Bukové Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 27. 2. 1695. Tamtéž, fasc. 408. Tamtéž. Srov. R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 407–408.

105 SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 399. Srov. Rostislav SMÍŠEK, *Šlechtic a sňatek ve druhé polovině 17. století. Sňatkové strategie Jana Adolfa a Ferdinanda ze Schwarzenberku*, *Folia historica bohemia* 24, 2009, č. 1, s. 167–198; TÝŽ, *Die Heiratsstrategien der Fürsten zu Schwarzenberg 1600–1750*, in: Ronald G. Asch – Václav Bůžek – Volker Trügenberger (Hg.), *Der Adel in Südwestdeutschland und Böhmen vom Ende des Mittelalters bis zum frühen 19. Jahrhundert*, Stuttgart 2012 (v tisku).

106 Dne 8. 7. 1684 Ferdinand ze Schwarzenberku adresoval Janu Ludvíkovi ze Sulzu list, v němž si stěžoval na křeče a koliku. Díky přetrvávajícím ostrým bolestem se mu na mysl vkrádaly myšlenky o možném brzkém úmrtí. Proto žádal svého tchána, aby „*in casu mortis die tutelam der kinder undt der güter so in diese richtige nicht abzuschlagen, dann dennen anderen herrschafften muese ich propter leges municipales andere tutores stellen*“. Jan Ludvík ze Sulzu měl převzít ochranu především nad říšskými statky Schwarzenberků „*als verbo et opere meines hauß pater, protector et benefactor*“. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 399. O sedm dnů později – 15. 7. 1684 – již Ferdinand ze Schwarzenberku oznámil svému komunikantovi zlepšení zdravotního stavu a podrobně se rozepsal o způsobu léčby. Tamtéž. Srov. také koncept psaní knížete ze Schwarzenberku z 1. 8. 1684. Tamtéž.

107 O tom například rozsáhlé koncepty psaní Ferdinanda ze Schwarzenberku Janu Ludvíkovi ze Sulzu ze 17. 11. 1683 a 20. 4. 1684, kde rozebírali nemoc manželky knížete ze Schwarzenberku. Kvůli ní musela upustit od plánované návštěvy svého otce v Kleggau. Na radu lékařů raději zamířila kvůli příznivějšímu ovzduší do Prahy. Tamtéž. Jan Ludvík ze Sulzu se naopak ve svých listech velmi strachoval o zdraví dcery a prosil Boha o brzké uzdravení. Srov. jeho dopisy z 11. a 24. 5. a 24. 6. 1684. Tamtéž.

108 V polovině listopadu 1683 kníže ze Schwarzenberku oznámil svému tchánovi, že jej císař, který kvůli tureckému obléhání Vídne pobýval v Linci, v blízké budoucnosti jmenuje svým tajným radou. Protože Ferdinand ze Schwarzenberku v té době pobýval s ženou a dětmi v Třeboni kvůli převzetí panství po zesnulém otci, začal vážně přemýšlet o brzké cestě k císařskému dvoru. Koncept dopisu Ferdinanda ze Schwarzenberku Janu Ludvíkovi ze Sulzu ze 17. 11. 1683. Tamtéž. Do Lince mladý kníže dorazil až počátkem prosince 1684. Vídeňský biskup a důvěrník Leopolda I. Emmerich Sinelli mu prý důvěrně sdělil, že během několika dnů by měl být ustanoven tajným radou. O tom koncept listu Ferdinanda ze Schwarzenberku ze 4. 12. 1683. Tamtéž.

nosti nenechával ani zprávy o každodenním životě u císařského dvora,¹⁰⁹ činnosti vyslanců Leopolda I. v různých evropských metropolích¹¹⁰ a politické situaci v jednotlivých částech Evropy.¹¹¹ Jan Ludvík ze Sulzu svého zetě zpravoval o dění v Římsko-německé říši, zejména o bojích s vojsky francouzského krále Ludvíka XIV.¹¹² Landkrabě také čas od času požádal Ferdinanda ze Schwarzenberku o pomoc při získání místa v císařském vojsku pro některého ze svých známých.¹¹³

Neméně intenzivní kontakt jako s Janem Ludvíkem ze Sulzu udržoval kníže ze Schwarzenberku se svými švagry Frobeniem Ferdinandem z Fürstenberku, Janem Kristiánem z Eggenberku a jeho bratrem Janem Seifriedem.¹¹⁴ Rovněž v jejich očích vystupoval jako vlivný přímluvce u císařského dvora, který svým doporučením dokázal získat Leopolda I., Eleonoru Magdalenu Falcko-Neuburskou a další vysoké dvorské hodnostáře na jejich stranu.¹¹⁵ Šlechtici si také navzájem vyměňovali dary, zasílali nejrůznější předměty a do-

109 Počátkem prosince 1683 se Ferdinand ze Schwarzenberku rozepsal „*wie die Publica als nuhn gestanden*“. K císařskému dvoru údajně dorazil Ferdinand z Ditrichštejna, kterého Leopold I. jmenoval svým nejvyšším hofmistrem. Na 14. 12. 1683 prý bylo naplánováno uvedení nejvyššího dvorského hodnostáře do jeho úřadu. Slavnostní přísahu měl složit do rukou nejvyššího komorníka panovníka Gundakara z Ditrichštejna. Koncepty listů Ferdinanda ze Schwarzenberku Janu Ludvíkovi ze Sulzu ze 4. a 13. 12. 1683. Tamtéž. K tomu také Rostislav SMÍŠEK, *Knihy poznámek Ferdinanda z Ditrichštejna z let 1683–1697. Kritická edice*, in: V. Bůžek (ed.), *Šlechta raného novověku*, s. 307–398, zde s. 312–314, 347–348.

110 V konceptu listu ze 17. 11. 1683 se Ferdinand ze Schwarzenberku zamyslel na diplomatickou misi Jana Kryštofa Zierowského ze Zierowa a Šebestiána z Blumbergu, kteří mířili ke dvoru ruského cara do Moskvy. Nijak nezastíral, že oba „*sehr guete undt erfarnie kayserliche ministri sein, fürnemblich der erste, qui summam laudem spatío 8 annorum in Polonia a domino suo ac Rege obtenuit*“. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 402. V roce 1684 se Jan Ludvík ze Sulzu živě zajímal o zahraniční cestu Františka Antonína Berky z Dubé do Dánska a Švédska. O tom dopisy landkraběte ze Sulzu Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 30. 3., 11. 5. a 24. 6. 1684. Srov. Ludwig BITTNER – Lothar GROß (Hg.), *Repertorium der diplomatischen Vertreter aller Länder seit dem westphälischen Frieden (1648)*. I. 1648–1715, Oldenburg – Berlin 1936, s. 133, 157, 161, 165.

111 V letech 1683–1684 například Ferdinand ze Schwarzenberku s Janem Ludvíkem ze Sulzu pozorně sledovali vývoj politických událostí v Lotrinsku, Polsku a Uhrách. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 402.

112 O tom například listy Jana Ludvíka ze Sulzu Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 11. a 24. 5. 1684. Tamtéž. Stranou pozornosti však landkrabě ze Sulzu neponechal ani zasedání stavů franckého a švábského říšského kraje, v nichž Schwarzenberkové vlastnili rozsáhlý pozemkový majetek. Psaní Jana Ludvíka ze Sulzu knížeti ze Schwarzenberku z 24. 5. a 24. 6. 1684. Tamtéž.

113 Dne 19. 1. 1686 poprosil svého zetě o doporučení pro hraběte Karla Egona z Fürstenberku, který se ucházel o jeden z regimentů císařského vojska. Tamtéž, fasc. 410.

114 Tamtéž, fasc. 403, 406. Gerhard B. MARAUSCHEK, *Die Fürsten zu Eggenberg 1568 bis 1717*, Graz 1968, s. 142–144 (disertační práce); Markéta KORYCHOVÁ, *Personální složení dvora Jana Kristiána z Eggenberku a jeho manželky Marie Arnoštky v Českém Krumlově mezi léty 1665–1719*, Jihočeský sborník historický 69–70, 2000–2001, s. 30–51; E. MAUERER, *Südwestdeutscher Reichsadel*.

115 K tomu list Jana Seifrieda z Eggenberku Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 31. 7. 1690, v němž poprosil svého příbuzného o doporučení pro Michaela Františka Stänetera ze Stänau, bývalého hofmistra knížete z Auersperku. Ten se ucházel o blíže nejmenovaný úřad u císařského dvora. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 406. Srov. také list mladšího Eggenberka z 23. 8. 1698, v němž prosil knížete ze Schwarzenberku o podporu Františka Adama z Blaggay při jeho ná-

poručovali služebníky.¹¹⁶ Stranou pozornosti nezůstala ani reflexe životních cyklů členů všech tří urozených rodů¹¹⁷ či sourozenského sporu obou Eggenberků o majetek v Gra-dišce roku 1691.¹¹⁸ Frobenius Ferdinand z Fürstenberku s bratrem Karlem Egonem navíc v letech 1694 až 1698 podávali Ferdinandovi ze Schwarzenberku podrobné zprávy o průběhu války o nástupnictví v Rýnské Falci, kde bojovali s vojsky Ludvíka XIV.¹¹⁹ Korespondence s Karlem Egonem z Fürstenberku, jež se nesla spíše ve formálním duchu, postupně přerostla od poloviny devadesátých let 17. století v důvěrnou výměnu zpráv. K tomu bezesporu napomohl sňatek mladého Fürstenberka s dcerou Ferdinanda ze Schwarzenberku Marií Františkou počátkem února 1699.¹²⁰ Jak naznačují dosavadní výzkumy, patřil Ferdinand ze Schwarzenberku k nejvlivnějším přímluvcům Eggenberků a především Fürstenberků u císařského dvora ve Vídni.¹²¹ Kníže ze Schwarzenberku si na druhou stranu uvědomoval mocenské postavení Fürstenberků v Římsko-německé říši a katolické církvi. Proto jim neváhal vyjít vstříc a sděloval, „*daß ich gern all mein dis ohrts habendes pouvoir oder credit zu dero oder dero houses vergnugen emploiren werde*“.¹²²

vstěvě Vídne. Tamtéž. V případě Fürstenberků je třeba zmínit rozsáhlou korespondenci Frobenia Ferdinanda z Fürstenberku s Ferdinandem ze Schwarzenberku z let 1694–1696, kdy se snažili získat pro Filipa Karla z Fürstenberku kanonikáty v Salzburgu a Štrasburku. Z ní vysvítá, že se kníže ze Schwarzenberku obrátil s žádostí o pomoc na Leopolda I., nejvyšší dvorské úředníky, kardinála Jana z Goëssu a salcburského arcibiskupa Jana Arnošta z Thunu a Hohensteinu. Tamtéž.

116 Dne 2. července 1698 doporučil Ferdinand ze Schwarzenberku do služeb Jana Seifrieda z Eggenberku jako dvorního kaplana Josefa Jana Johannessera „*aus Tyrol, von gar guthen leüthen gebürtig*“. Tamtéž. V dopise z 3. 6. 1694 adresovaném Ferdinandovi ze Schwarzenberku Frobenius Ferdinand z Fürstenberku podotkl, že knížeti společně s listem poslal blíže nejmenovaný dar. Tamtéž.

117 Dne 17. 11. 1691 se Jan Kristián z Eggenberku zmínil o blíže nejmenované nemoci jeho manželky Marie Arnoštky z Eggenberku, rozené ze Schwarzenberku. Protože kvůli přetrvávajícím bolestem nemohla psát, na krátkou dobu přerušila písemný kontakt se svým bratrem Ferdinandem ze Schwarzenberku. Tamtéž. Zdravotní problémy své ženy – sestry Marie Anny ze Schwarzenberku, rozené ze Sulzu – rozebíral v dopise adresovaném 11. 9. 1690 knížeti ze Schwarzenberku rovněž Frobenius Ferdinand z Fürstenberku. Tamtéž.

118 O tom dopisy Jana Kristiána z Eggenberku Ferdinandovi ze Schwarzenberku z 24. 8. a 8. 9. 1691. Srov. koncepty listů Ferdinanda ze Schwarzenberku Janu Kristiánovi z Eggenberku z 2. a 14. 9. 1691. Tamtéž.

119 Kromě osobní korespondence obou urozenců se v pozůstalosti Ferdinanda ze Schwarzenberku dochovala také nejrůznější „*Diaria, was bey hiesiger armée passiert, sambt unserer ordre de bataille*“. Tamtéž, fasc. 403.

120 K. zu SCHWARZENBERG, *Geschichte*, s. 151; R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 219–220. Projevem bližšího vzájemného vztahu obou urozenců může být i skutečnost, že se Karel Egon z Fürstenberku aktivně podílel na hledání vhodné nevěsty pro jediného syna Ferdinanda ze Schwarzenberku Adama Františka. Když se mladý Schwarzenberk ucházel v letech 1697 a 1698 o ruku Marie Arnoštky Františky z Rietberku, Karel Egon z Fürstenberku neváhal na stránkách svých listů otevřeně vyjádřit svá subjektivní – leckdy i negativně zabarvená – mínění o uvažovaném sňatku. K tomu více SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 415 a R. SMÍŠEK, *Die Heiratsstrategien*.

121 E. MAUERER, *Südwestdeutscher Reichsadel*, s. 109; R. SMÍŠEK, *Císařský dvůr*, s. 329–330.

122 Koncept listu Ferdinanda ze Schwarzenberku Frobeniovi Ferdinandovi z Fürstenberku z 26. 11. 1695. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 406.

Kníže ze Schwarzenberku si již od počátku sedmdesátých let 17. století systematicky budoval široce rozvětvenou komunikační síť, která zasahovala do mnoha koutů evropského kontinentu. K takovému kroku jej vedla nutnost udržovat si jasné povědomí o politickém a kulturním dění v rozličných mocenských centrech. Tato skutečnost se stala ještě naléhavější poté, co pronikl do nejvyšších úřadů císařského dvora. Jádrem komunikační sítě ovšem tvořily urozené osoby z prostředí Římsko-německé říše. Ferdinand ze Schwarzenberku musel s těmito jedinci udržovat písemný kontakt již jen z toho důvodu, že pocházel ze starobylého říšského šlechtického rodu. Protože vlastnil rozsáhlý pozemkový majetek ve Frankách a Švábsku, byl nucen se živě zajímat o tamní politické dění.¹²³ S mnohými říšskými urozenými rody jej navíc poutaly příbuzenské vazby. V myšlení šlechtických rodů z českých a rakouských zemí to neslo určitou pečeť exkluzivity a společenské prestiže.¹²⁴ Kníže ze Schwarzenberku si tuto výhodu oproti jiným urozeným rodům usedlým v Čechách, na Moravě a v Rakousích uvědomoval a často ji zdůrazňoval. Jak prohlásil, „*unsere vota und sessions in Imperii circulis*“, spříznění a pravidelný písemný styk s tamními příslušníky říšských šlechtických rodů mu měly dodat v očích současníků tolik potřebný společenský lesk a poodhalit postavení hlavy schwarzenberského rodu uvnitř raně novověké společnosti.¹²⁵

Postavení Ferdinanda ze Schwarzenberku v rámci pestré škály sociálních vztahů zásadním způsobem ovlivnilo pevné zakotvení šlechtice u vídeňského dvora a zisk jednoho z nejvyšších dvorských úřadů. Analýza dochované korespondence jednotlivých komunikantů rovněž vypovídá o tom, do jaké míry byl mocensky atraktivní pro ostatní urozené osoby, aby s ním navázaly písemný kontakt. Také on měl co nabídnout. Již jen to, že si dopisovali se šlechticem, který stál na vrcholu hierarchie císařského dvora, jim mohlo dodat v očích soudobých pozorovatelů určitý společenský lesk. Ferdinand ze Schwarzenberku vystupoval vůči naprosté většině z nich jako mocný ochránce jejich vlastních zájmů a vlivný přímluvce u panovnického dvora. Prostřednictvím něho mohli ovlivnit ve svůj prospěch mínění Leopolda I. i dalších členů císařské rodiny.

123 Johannes ARNDT, *Monarch oder der „bloße Edelmann“? Der deutsche Kleinpöpotat im 18. Jahrhundert*, in: Ronald G. Asch – Johannes Arndt – Matthias Schnettger (Hg.), *Die frühneuzeitliche Monarchie und ihr Erbe. Festschrift für Heinz Duchhardt zum 60. Geburtstag*, Münster – New York – München – Berlin 2003, s. 59–90.

124 K tomu podnětně Sylvia SCHRAUT, *Das Haus Schönborn. Eine Familienbiographie. Katholischer Reichsadel 1640–1840*, Paderborn – München – Wien – Zürich 2005, s. 76, 79.

125 O tom list Ferdinanda ze Schwarzenberku Ignáci Barattimu z 20. 7. 1697. SOA Třeboň, pracoviště Český Krumlov, RA Schwarzenberků, fasc. 418. K tomu teoreticky Jean-Marie MOEGLIN, *Dynastisches Bewußtsein und Geschichtsschreibung. Zum Selbstverständnis der Wittelsbacher, Habsburger und Hohenzollern im Spätmittelalter*, *Historische Zeitschrift* 256, 1993, s. 593–635.

Zusammenfassung

Das Kommunikationsnetz des Fürsten Ferdinand zu Schwarzenberg an der Wende des 17. zum 18. Jahrhundert

Der Autor der vorliegenden Studie ist bemüht, die Kommunikationsform Ferdinands zu Schwarzenberg an der Wende des 17. zum 18. Jahrhundert zu skizzieren, die Intensität der gegenseitigen Beziehung zwischen Absender und Empfänger anzudeuten und den Gehalt konkreter Informationskanäle zu erkennen. Den Kern des Kommunikationsnetzes dieses Adligen, das in viele Winkel Europas reichte, bildeten erlauchte Persönlichkeiten aus dem Umfeld des Heiligen Römischen Reiches. Fürst zu Schwarzenberg musste mit diesen Personen bereits aus jenem Grunde schriftlichen Kontakt unterhalten, da er von altherwürdigem Reichsadel abstammte. Da er in Franken und Schwaben große Ländereien besaß, war er gezwungen, sich lebhaft für das dortige politische Geschehen zu interessieren. Mit vielen reichsadligen Familien verbanden ihn überdies zahlreiche Verwandtschaftsbeziehungen.

Die räumliche Topographie im Rahmen einer bunten Skala sozialer Beziehungen wurde auf grund-

legende Weise von der festen Verankerung Ferdinands zu Schwarzenberg am Wiener Hofe sowie durch die Erlangung eines der höchsten Hofämter beeinflusst. Die Analyse der erhalten gebliebenen Korrespondenz der einzelnen Kommunikanten lässt ebenfalls Aussagen darüber zu, inwieweit seine Machtposition anderen erlauchten Persönlichkeiten attraktiv erschien, um mit ihm Schriftverkehr anzuknüpfen. Er hatte einiges zu bieten. Bereits die Tatsache, mit einem Adligen, der in der Hierarchie des kaiserlichen Hofes ganz oben stand, in Schriftwechsel zu stehen, konnte ihnen in den Augen zeitgenössischer Beobachter beträchtlichen gesellschaftlichen Glanz verleihen. Ferdinand zu Schwarzenberg trat der überwiegenden Mehrheit seiner Korrespondenzpartner als mächtiger Beschützer derer Interessen und einflussreicher Fürsprecher am Herrscherhofe entgegen. Mittels seiner Person konnten sie Einfluss nehmen auf die Ansichten Leopolds I. und anderer Mitglieder der kaiserlichen Familie.